

Qvadripartitae Conciones Stanislai Grodicii Societatis Iesv

Qvarum Primae, Timorem Sanctvm Incvtiunt; secundae Fidem Catholicam confirmant; tertiae Spem erigunt; postremae diuinam in nobis Charitatem excitant ...

Continet sex Dominicas Quadragesimae, & coenam cum paßione Domini

Grodzicki, Stanisław

Ingolstadii, 1609

Concio III. Spes.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56003](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56003)

ieiunium Lucifer utrobique suadet, hortatur, impellit: ut vero seruetur ieiunium, spiritus quidem Sanctus Deus, ducit Iesum in desertum: idemque Deus, non suadet modo, sed etiam præcepto cogit Adamum & Euam. Primi nostri parentes soluendo ieiunium se & nos in barathrum miseriarum præcipitarunt. Christus Iesus vero seruando ieiunium sibi & nobis æternam commeruit felicitatem. Tu in biuio hucusque constitutus, quid facias cogita, & vide ut bene eligas, bonumque sequaris.

CONCIO III. SPES.

EVANG.
DVEL-
LVM.

*Duellum il-
licitum.
Concil.
Trid. Sess.
25. c. 19. de
refor.*

SANCTISSIME & IUSTISSIME à Sancta Synodo Tridenti in Spiritu sancto legitime congregata [detestabilis duellorum usus (verba sunt concilii) fabricante diabolo introductus, ut cruenta corporum morte animarum etiam perniciem lucretur, ex Christiano orbe penitus exterminetur] excommunicationis & aliis pœnis grauissimis non solum in eos qui inire: sed etiam contra illos

illos qui permittere, quique huic crudelissimo certamini interesse attentarent, ipso facto incurrendis, adiunctis & vibratis: æquissime inquam hæc facit Synodus sancta at, iniquissime quidam & huic salutari resistunt ordinationi, & ad intuenda eiusmodi monstra vesane ruunt: contra fas omnem quod statutum hoc è medio iure diuino ac naturali fuerit petatum: tum quod non desint in Ecclesia Christi talia spectacula, quæ non modo sine peccato & pœna illis merito irrogata, sed etiam cum vtilitate ac præmio intueri ac demirari possit quilibet quotidie.

Eo ex genere primum & præcipuum est, quod hodiernum nobis describit Euangelium, cuius summam si vno verbo comprehendere volueris DVELLVM vocabis. Duellum inquam augustissimum & celeberrimũ, quo magis celebre nec fuit, nec erit vnquã siue personas confligentes, siue modum concertandi, siue causam, siue scopum pugnæ, siue quiduis aliud considerare velis. Personæ etenim quæ congregiuntur, sunt illæ quæ orbis vniuersi dominium sibi vsurpant, vna quidem vere & legitime: altera vero mendaciter ac fraudulenter, prout in ipso audio Euangelio. Conflictus autem non est de honore vnius vel alterius personæ,

*Duellum la-
citurum &
augustissi-
mum,*

*Scopus eius**Mat. 16.
26.*

nz, (prout fit plerumque in duellis) nec de imperio aut incolumitate alicuius regni vel populi, sed est de dignitate ipsius Dei, de salute omnium qui sunt, fuerunt, futuri que sunt hominum. Quod si salus vnius animæ pretio orbis vniuersi ab ipso Christo præponitur: quanta erit huius duelli æstimatio, in quo de bono, vita ac incolumitate omnium animarum decernitur? Itaq; hoc considerandum intuendumque nobis venit, eo maiori cum diligentia & alacritate, quo nostrum omnium hic agitur negotium. Certamen enim hoc nos omnes tangit, nostra hæc est, in nostra videlicet natura suscepta concertatio, nostra victoria, nostra gloria, nostrum præmium, dummodo nos ipsi insipientia nostra vltro citroque eo priuari nolimus. Huc igitur mentis vestræ oculos conuertite delectissimi, hic sancta curiositate curiosi estote charissimi.

*PRCPO-
SITIO
Euangelii
cum doctri-
nis.*

Quod vt præstetis fructuosius commodiusque rem vti acta est, in ipso sacri eloquii intueamur fonte, verba Euangelii ponderantes, doctrinasque ad spem in nobis erigendum inde haurientes. Ad tuam Christe Iesu gloriam & honorem hæc referantur omnia: tu vero qui pugnasti pro nobis vince obsecro hostem tuum & nostrum etiam in nobis, vt de illo in te triumphare valeamus in æternum.

Quo-

Quonam modo Christus Iesus Dominus noster, ductus à Spiritu sancto in desertum inibi ieiunauerit, quadraginta dierum & totidem noctium spatio, ac tandem esurierit, audiuitis in præcedentibus concionibus. Arrepta igitur ex fame eius occasione.

Continuatio.

ET ACCEDENS, qui eo usque ne accedere quidem ad Iesum ausus fuerat. Nec immerito. Si enim ne ad sanctos quidem Christo in contemplatione unitos appropinquare potest, quando & quomodo vult: quanto minus ipsum Christum filium Dei adorari potuit, quando voluit, nisi data prius sibi licentia? Hac igitur accepta venit.

Quando accedit.

TENTATOR. Ipse Lucifer & Beelzebub, ut iam ex Augustino audiuitis: ille inquam qui & in Apocalypsi dicitur cauda sua traxisse tertiam partem stellarum cæli, persuadens præuaricatoribus Angelis, ut se contra Deum sequerentur, & à sanctis primos parentes tentasse creditur, quod & illa verba Dei ad serpentem, *Et ipsa conteret caput tuum*, non obscure insinuât. Proinde ratione officii quod susceperat iam TENTATOR, paulo post vero duobus aliis nominibus appellatur. Adoritur itaque suprema nequitia, supremam sanctitatem, ut qui primum Adamum vice rat, à secundo vinceretur, suavi & potenti id ordinante diuina prouidentia. Accedens igitur.

Ipse Lucifer

Apoc. 12. 4

Gen. 3. 15.

*Externe di-
cens & ten-
sans.*

DIXIT EI, Christo videlicet fameſcēti, & tamen adhuc ieiunanti. Quomodo vero dixit? non interne proculdubio ſed externe, in forma viſibili apparens, & verba ex aere formans. Id enim & dicta inſinuant, & mos dæmonis docet, qui magnos illos Eremiti cultores, Antonios, Hilarioncs, Macarios, hiſq; ſimiles hac ratione tentare conſueuerat: Imo ad Chriſtum aliter accedere non potuit, vt poteſt & facit nobis. Quali vero in forma apparuerit, quæue larua coopertus fuerit, non docet ſcriptura. docuiſſet vt in Geneſi fecit, ſi noſtra multum id ſcire interuiſſet. Non eſt igitur cur anxie & curioſe nimis id inueſtigemus: eſt vero cur quæ ſcripta ſunt ſolenter intueamur, noſtra enim hic tres agitur. Itaq; ingreſſus TENTATOR cum Chriſto hoc duellum, & ſingulare certamen DIXIT EI.

*Expiscādo
an eſſet fi-
lius Dei.*

SI FILIVS DEI ES. Quamuis quidam dubitent, mihi tamen nimis clare expreſſum videtur, Sathanam ignoraffe, vel ſaltem dubitaſſe an Chriſtus Ieſus, fuerit filius Dei: idcirco tentandi & experiundi cauſa, an ita ſeres habuerit, hæc quæ ſequuntur & dixit & fecit. Neque vero id mirum videri debet, nondum enim miracula ad confirmationem huius rei facta aſpexerat, nondum alia huius rei perſpicua viderat argumenta. Nā quod tum ad virginitatem matris, tum ad

*Non enim
qua ſult
nouit.*

vocem

vocem illā de caelo lapsam. *Hic est filius meus dilectus*, attinet: potuit vtrumque ignorare, & de virginitate quidem Mariæ Sanctus Ignatius martyr, & alii id sentiunt, & merito. Neq; enim Sathan est semper vbi vult, neq; ad sanctos accedit pro libitu, prout Macarius quendam iuuenē ita contemplationi deditum vidit (reuelante id ei Domino) vt demones illum ne attingere quidem auderēt, sed tantum circa illum in gyrum verterentur, quanto magis igitur aberat, ab hac mundissimo corde virgine, quæ teste scriptura *conseruabat omnia conferens in corde suo*? Quod si forte vocem illam cælestem audiuit, elicere eam in mente sua potuit, non de naturali filio, sed de viro præcipuo eam intelligi. Si enim per Dauidem dicit Dominus. *Ego dixi dii estis, & filii excelsi omnes*, quanto magis Christo domino sanctitate eminentissimo verba illa applicare potuit? At inquis iuxta S. Cyprianum, Bernardum, & alios sciebat iam pridem Sathan Dei verbum incarnatū iri. Sit licet, adhuc tamen dubitare potuit, an hoc ipsum verbum caro factum, esset Christus Iesus, propterea signum euidentiū quærens ait.

DIC, id est, iube impera. id enim verbum istud DIC, iuxta phrasim Hebream denotat. Vult ergo Sathan, vt Christus Dominus pro sua autoritate iubeat.

Mat. 3. 17.
Vide D. Hieron. in c. 1.
Mat.

Vide Ciriaci
Sancti. Patrum.

Luc. 2. 12.

Psal. 81. 6.
Cypri. de Ze-
lo & luor.
Ber. ho. 17.
in Canto

PRIMUM
Sathanæ ex
perimentū.

*Ex verum
transleme
tatione pe-
nitum.
Omnia ten-
tationum
capita pro-
mit. q. a
sunt tria.*

*1. Ioa. 2. 16.
Aug. in hunc
locū tract. 2.
Primū con-
cupiscentia
carnis.*

VT LAPIDES ISTI quos probabile est illum
in assumpta forma manibus tenuisse.

PANES FIANT. Id enim si Christus fecisset, euidenter dæmon collegisset, ipsum esse Deū. Sicut enim create, ita naturas per imperium transformare, opus solius Dei est proprium. Progreditur autem Sathan in hisce tentationibus, eodem plane modo & tenore, quo vsus est tentando Euam, vt & eundem fuisse agnoscas, & fontes fraudum ipsius noris. Hos vero fontes postea reduxit D. Ioannes (teste etiam D. Augustino) ad tria capita dicens. *Omne quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum & superbia vite.* Itaque incipit TENTATOR ab ea quam hic D. Ioannes primo loco ponit concupiscentia carnis. Carnis enim proprium est escam appetere. An vero in hac tentatione voluerit Sathan impellere Christum ad peccandum, non satis liquet, crediderim illum ad intelligendum an Christus esset Deus, tribus istis tentationibus callidissime adinuenisse tria argumenta, quorum singula sufficerent, ad informandum illum de ea quam cognoscere voluit veritate. Primum iam explicuimus; ad secundum antequam veniamus, intueamur primum quomodo Sathanæ hoc indagandi genus non successerit. Sequitur enim in Euangelio.

QVI Christus videlicet Dominus.

RESPONDENS, tentatori suo Luciferi.

SCRIPTUM est, inquit, à Moysè videlicet cum alia: tum vero beneficiū man-
næ populo illi concessæ, recolente.

NON IN SOLO PANE VIVIT HO-
MO. Neque facit Christus quod voluit ten-
tator, neque directe respondet, vere tamen:
vt doceret posse nos cum interrogamur re,
& negotio id exigente celare veritatem ali-
quando, mentiri nunquam. Pulchra, & ne-
cessaria doctrina, tum vero hoc nostro ævo,
quo prodire in lucem magistri, qui menda-
cium non docent modo, sed etiam promo-
uent, quorum proli dolor inter Catholicos
etiam ipsos maior indies crescit numerus.
Quodque descendum magis etiam è sacer-
dotibus, ijsque qui se Theologos vocant ef-
se quosdam qui hac in parte secularibus ap-
plaudant, audimus & gemimus. Taceo illos
qui perfricta id fronte, contra Apostolicam
sedem faciunt, eos perstringo, qui permit-
tunt, imo docent, posse vnumquemque in
re graui & magni momenti, absq; vlllo pec-
cato mendacio iocoso & officioso vti. Quā
putida, quam pestilens, quam infinitorum
malorum præsertim quæ in Repub. geran-
tur causa sit doctrina ista vix dici potest. O
doctores qui talia disseminatis.

F 5 rij

*Eliditur à
Christo.*

*NOTA.
Gnomē &
doctrinam
de celanda
veritate.
Sed men-
dacio valde
cauendo.*

*Cōtra quos-
dam docto-
res.*

rij qui iudices animarum à Christo constituti estis, & hisce conuiuetis. Vtinã aliquando non experiamini, quam criminofam, & pœnale sit crimina promouere, & in mendacio veritatem detinere velle. Multis vobiscum agere nec volo, nec debeo, cum præter innumeros Patres sanctissimos doctoresq; Ecclesiæ eximios ipse D. August. contra hũc perniciosissimum errorem, & integros & non paucos ediderit libros; ad quos tã magistros, quam discipulos istos mendacij defensores remitto, & ablego.

Quos oppugnat D. August. Augustin. Tom. 4. Et alibi sepe.

Et ipse Apostolus. Heb. 6. 18. 2. Tim. 2. 13.

Et absurda quæ inde consequuntur
NOTA.

Me certe & alios illud quod inquit Apostolus, *impossibile est mentiri Deum, & iterũ de Christo, fidelis permanet, negare seipsum non potest*, ita conuincit vt persuadere nobis non valeamus, id aliquãdo quoquo modo, quoquo sine licere posse, quod adeo repugnat Deo, & Christo Iesu, vt si mētiretur seipsum negaret: atq; ita Deus, non esset Deus. Quid dicam de eo, quod execranda ista doctrina datur gladius in manus furiosi, quo & se & alios perimat? Quam enim sunt pauci, qui quodnam sit graue negotium bene diiudicare valent? quam vero innumeri, qui cupiditate, ambitione, iracundiã, alijsq; mentis agilitudinibus ita excecantur, vt iocosum officiosumũe reputent mendacium quod tam est perniciosum, vt nõ honore modo, sed & vita alios spoliet, nec domum tantum

aut

aut familiam aliquam, sed etiam regna non-
nunquam evertat integerrima? Quot qui
bona (ut ijs quidem videtur) intentione,
pessima quæque facta cohonestare volunt,
ignorare se fingentes, bonam illam inten-
tionem esse non posse quæ mendacium alit,
neque etiam si esset optima ex malo bonum
fieri posse, clamante Apostolo, de hac ipsa
mendacij materia, non esse facienda *mala ut*
veniant bona. Ista igitur vniuersa & alia hu-
iusmodi infinita, destruit hoc responso suo
Christus Dominus, mendacio quidem ab-
stinens, (quod nec dicere teste Apostolo
potuit) veritatem vero celans, modumque
id agendi nobis tribuens præstantissimum,
nempe ut in talibus alio deflectamus sermo-
nem dextre tamen, sicut Christus facit, dex-
terrimè ostendens têtatori inepte illum exi-
gere, ut ad famem sedandam, panem faceret
ex lapidibus, cum teste Deo, non in solo tan-
tum pane viuere possit homo.

SED IN OMNI VERBO. Per verbum *Deut. 8. 3.*
hic phrasi Hebræa rem ipsam intelligit. Ac
si dicat viuit homo, non solum pane, sed et-
iam quauis alia re, quouis alio nutrimento.

QVOD PROCEdit DE ORE DEI, *Discursus*
Id est, quod fit volente & efficiente Deo, *Christi Do-*
prout factum est in deserto, vbi non vna *mini.*
persona, sed sexcenta virorum millia præter
fœminas & pueros sustentata sunt manna
(de

Rom. 7. 8.
Modus Chris-
ti celandi
Veritatem.

(de hoc enim est ibi historicus sensus) ita me quoque potest sustentare hic in deserto Deus, alio modo cibi; genere præter eum quem tu exigis. Hic videtur fuisse discursus Christi Domini contra diabolum.

*Doctrina
cont. Ga.
firmat.*

Nos vero quid inde discemus? Multa essent observatu dignissima sed cogitanti totum nec adeo breue Euangelium percurrere, nec pauca persequi licet: vnum igitur solummodo suggero, hortorque mihi in Christo charissimos, cum omnes, tum vero personas spirituales, vt principijs tentationum obstant diligentissime. Concupiscentia, inquam carnis. Ab hac enim plerumque & fere semper Sathan, suos scelestos inchoat conatus. Hoc egit in mundi exordio cum Eua, hoc in ortu noui testamenti cum ipso orbis conditore & redemptore Iesu, vt in Euangelio hodierno vides, hoc & nobiscum si oculos mentis apertos habere vellemus semper. Incipit autem à minoribus operibus carnis, vt ad maiora gradum faciat. Dixit quidam eius Propheta magistri sui artes pādens [sine Cerere & Baccho friget Venus.] A Cerere igitur exordium sumit, gulam irrat, ac inordinatum cibi appetitum modis & rationibus innumeris callidissime suadet omnibus, persuadet multis. Nec mirum, habet enim in hac tentatione tria quibus vtitur instrumenta potentissima, carnem videlicet nostram,

*A minori-
bus incipit.*

Terentius.

*Tres sobri-
tatis ar-
tes.*

nostram, necessitatem, & finem. Carne nihil est nobis propinquius. Pars enim nostri est, & proclivis ad desideranda illa, quæ ei arri- dent. Necessitas incumbit nobis edendi & bibendi, si superstites esse volumus. Durum autem telum est necessitas: at meo iudicio durior & difficilior discretio, quantum ad sustentandum corpus nostrum cibi potus- que sufficiat, proinde sub specie necessitatis habentur laxantur voluptati sapissime. Por- ro quanto necessitas maior tanto accessus Sathanæ est facilior. Id patet in Evangelio. Fameſcente enim Iesu, demum illum aggre- ditur. Denique finis est acerrimus. decipit enim hic specie omnis boni, eum & hone- ſtum & utile, & iucundum ſit cibo mode- rate uti. Ex his pharetris quas ſagittas de- promat Sathan quis enumerabit? Viden- dus est, hoc in negotio bene verſatus D. Greg. in Moralibus tum lib. 30. cap. 13. (aut 27.) tum alibi. Ibi ponit quinque gulæ ſpe- cies, Primam cibi tempus anticipando, ut fecit Ionathas. Secundam auidè comeden- do ut Eſau. Tertiam exquisitos cibos deſi- derando, ut Iudæi coturnices. Quartum plus æquo eſcæ ſumendo, ut Iudæi qui de ſa- turitate panis à Propheta arguuntur. Quin- tam accuratos cibos quærendo, ut filij Heli. addi poteſt ſexta contra præceptum id faci- endo, ut primi parentes noſtri.

Verum

1. Caro vs-
cniſſima.
2. Neceſſi-
tas dura.

3. Finis
triplex.

Sex gula
ſpecies.
1. Reg. 17.
Gen. 25.
Num. 11.
Ezech. 16.
1. Reg. 2.
Gen. 2.

*Remedia
ex Euange-
lio duo.*

*1. Verbum
rum Chris-
ti. Tum
Pauli.
1. Cor. 6. 13.*

*2. Factum
vel infectio
potens.*

*Quomodo
agnosce-
nda tenta-
tio &c.*

Verum de singulis differendi, nec nostri est instituti, nec temporis ratio patitur. Ducas cautelas ex Euangelio adhibeo, quas adhibuit Christus, sane perquã efficaces verbum videlicet & factum. Verbo Dei & Sathan frangitur, & intellectus conuincitur, ne inordinatis acquiescat cupiditatibus. Potens est verbum istud in Euangelio ex ore verbi Dei procedens: potens & illud Apostoli, *esca ventris, & ventris escis, Deus autem & hunc & has destruet.* Hæc si sedulo meditati fuerimus, non solum ab illicitis semper, sed etiam à licitis nonnunquam abstinēbimus. Si enim etiam sine pane viuere potest, multo certe minus ad vitam sustentandam requiruntur cibi exquisiti vel delicati? Si & escam & ventrem Deus destruet, quãta est insania, ita ventri esse deditum, vt mentem ac animam, & tuã inordinatione, & proximi mala ædificatione lædas? Huic porro verbi arietis, alterum facti addes, vel infecti potius: quod Christus adiunxit, quando in suprema, quã passus est fame, suggestioni tamen dæmonis ne in minimo consensit. idem & nos faciamus, nec vlla boni honesti utilis, iucundi, specie pertrahi nos patiamur, vt cõsilijs Sathanæ acquiescamus. Ista vero agnoscere non est adeo res difficilis sincere agenti, & carni applaudere nõ curanti. Prodit enim se dum gustum irritantia, superflua, maxime vero pecu-

peculiaris præ alijs suadet. Quod si necessitate à voluptate discernere nequis, alios cōsule, sed caue ne in illos qui in eodem appetitus cœno iacent incidas. alias verum erit in te quod Saluator ait, *cæcus autem si cæco ducatum præstet, ambo in foueam cadunt.* In summa Dominus appetitus tui esto, non mancipium, id enim & turpissimum & periculosum est valde. Contra spiritum itaque Gastrimargiæ nobis pugnandum est: neque primi nostri parentes ab eo prostrati, sed Christus Iesus victor ipsius imitandus. Deuictus igitur T E N T A T O R in hoc primo, ad aliud tentationis genus sese conuertit. Et.

T Y N C. statim, confestim, eodemque penetemporis puncto.

A S S V M P S I T E V M, Christum videlicet ipso permittente accipit, & fert per aëra. Id enim & sanctis Patribus placet, & ipsi sacrae historię conformius est, quam quod alij Christum proprijs iuisse pedibus asserunt. Nam si tot tamque dissita loca naturali gressu permeasset, aliquot dies illi consumendi fuissent: atque ita plusquam quadraginta dierum spatio ieiunasset, quod negat historia. Ut interim taceam illam collocationē Christi in pinnaculo templi hisque similia naturali modo fieri vel non potuisse, vel minime debuisse. At indecens inquis fuit Deū à malo

*Mat. 15. 14
Quomodo
profigūdo.*

*Alterum
tentationis
caput su-
perbia.
Christus
fertur per
aëra.*

*Obiectio
soluitur.*

*Greg. hom.
16. in Euang.*

*Christus se
abscondit.
Ioan. 6. 15.
Luc 4. 30.*

*Diabolus
cauillator.*

*Civitas &
templum
sanctum.*

*Nostri
magis.*

*Spes anco-
ra.*

à malo dæmone gestari. Si modulo ratio-
nis nostræ decētias metiri voluerimus, mul-
to certe fuit indecētius (vt bene D. Greg.
notat) Deum ab hominibus alapis onerari,
flagellari, conspui, spinis coronari, ac tan-
dem crucifigi, quam à Sathana portari. Me-
minerimus quæso propter talia indecētiae
iudicia Manichæos, Machometanos, & alias
pestes fidē abnegasse, & in scēdissimos pro-
lapsos esse errores. An vero dum portaretur
per aëra Christus, visus fuerit ab homi-
nibus, id minus mihi certum esse videtur,
quam quod iam dixi, puto tamen illum à vi-
su hominum se subtraxisse, sicut postea fe-
cit Ierosolymis & Nazarethi. Sed ad con-
textum historiæ redeamus. Assumpsit igitur
Christum.

DIABOLVS. Alio nomine vocat eun-
dem Luciferum, quod calumniatorem siue
cauillatorem significat. Cauillis enim hic v-
titur, qua in re egregie illum nostri hæretici
imitantur. Quo vero eum duxit?

IN SANCTAM CIVITATEM re-
spondet Euangelista Ierosolymam denotās.
Quæ si propter templum & arcam, manna
& tabulas legis continentem sancta dicitur,
quanto magis nostra templa sancta erunt,
vbi arca panem de cælo descendentem, vi-
tamque mundo dantem, ipsumque legisla-
torem complectitur? Hæc est spei nostræ
an-
anco-

ancora, si eam ut par est, cum verbo & gestu, tū vero opere ac veritate adorare adornareque studuerimus. Ceterum ducit Christum Sathan in ciuitatem, quem in eremo capere non poterat, ut scias nec locum vllum (ut in prima concione diximus) ab impugnationibus eius liberum esse, nec pauciores, sed plures in ciuitate tentationes reperiri, vbi occasiones mille, mille peccandi illecebræ. Duxit igitur Iesum diabolus Ierosolymam.

Tentationes vbi grauiiores.

ET STATVIT EVM IN PINACVLO TEMPLI. Templum enim illud, sicut & alia pleraque domus in Palæstina, tectum habebat planum, cuius generis tecta à Grecis domata, à Latinis solaria vocantur. Hæc vero muro circumcirca munita erant precipiente in Domino per Moysen, & causam assignante dicendo. *Cum edificaueris domum novam facies murum tecti per circuitum ne effundatur sanguis in domo tua* Qui quidem muri, ut & alia supremæ ædificij extremitates, pinacula vocabantur. In muro itaque illo seu pinaculo editissimo, collocauerat diabolus Christum Dominum, ut & ipse omnes qui erant circa templum intueretur, & ab omnibus conspiceretur; in hoc tamen falsus est, ut diximus.

Pinaculo quid.

Deut. 22. 8.

ET DIXIT EI. Christo videlicet, in illo pinaculo constituto.

SI FILIVS DEI ES. Hoc enim illum

G maxi-

maxime torfit, hoc scire desiderabat, ideo repetit. Neq; absq; causa. Nam iuxta scelestissimum ipsius propositum, scire id multum eius intererat. idcirco addit suadens, vel potius impudenter imperans.

*Diabolus
ima suadet.*

MITTE TE DEORSVM. Hæc est diaboli perpetua cantilena, mentes videlicet Christianorum à supremis & cœlestib. ad infima & terrena retrahere, & efficere vt propter hæc caduca & momentanea, exponat se quis & animæ & vitæ periculis. O quot sunt tales. At Christianorum est Christum sequi, nec vlla in re Sathanæ obedire, sed sursum erecta corda habere; vt etiam ab Ecclesia in sacrosancto missæ sacrificio quotidie monemur.

*Remedium
sursum cor
habere.*

*Inde spes
qua sur-
sum fert.
2. Reg. 17.
23.
Mat. 27. 5.*

Id enim præter alia multa commoda, spem bonam in nobis alit augetque. Spei namque munus est, sursum mentem eleuare, sicut desperationis deprimere ad ima, vsque ad restim, quod Archipheli & Iudæ proditori contigit. Quare ne audias diabolus, infima tibi suadentem, sed Christum & sponsam eius cœlestia inculcantem. Et vero quia audiuerat Sathan, Christum Dominum scripturam allegantem, neque ipse vult sibi deesse, Deo permittente, ne te quidquam moueat (quod fit in simplicioribus) etiamsi audias ministros multas citantes scripturas. Subdit igitur dæmon.

*Diabolus
simia Dei.*

SCRIPTVM EST ENIM. O quam frequens est verbum istud in ore ministrorum hæreticorum? Verum est Christum eo esse vsum primum, sed neque illud minus est certum: sponsam Christi Ecclesiam, illo quoque vti præ omnibus hæreticis. Itaque Ecclesia ex ore Christi, Synagoga hæreticorum ex ore diaboli illud accipit. Vis ad hæc discernenda Lydium lapidem? Accipe vnũ è pluribus, illud videlicet Apostoli, *Fratres state, & tenete traditiones, quas didicistis, siue per sermonem, siue per epistolam nostram.* Traditio igitur est quæ te docebit, quodnam sit & verbum Christi ac Euangelium legitimũ & quæ eius vera interpretatio. Sed videamus quidnã scripturæ diabolus contra Christum adducat.

QVIA ANGELIS SVIS MANDAVIT DE TE, inquit, producens versiculum ex Psal. 90. Qua in re quadruplici vtitur fraude. Primum quia profert verba quæ Christo eo petere nõ possunt. Nã quod subiungitur,

ET IN MANIBVS TOLLENT TE, recte quidem dicitur de alijs viris pijs iuxta illud Apostoli, *Omnes sunt administratorij spiritus, in ministerium missi, propter eos, qui hereditatem capient salutis,* sed de Christo minime, Is enim cum esset Deus tali ministerio non eguit. Nam quod subditur,

NE FORTE OFFENDAS AD LAPIDEM PED-

G 2 DEM

*Quomodo
Es eius, Es
Christi mi-
nistri scri-
pturam ce-
tant.*

NOTA.

Regula.

2. Thes. 2.
15.

*Quadru-
plex fraus
Sath. nam
astute
1. Cstat scri-
pturam.*

Heb. 1. 19.

2. *Tacet sequentia.*

DEM TVVM. De offensione & casu in peccatum proprie sumitur, à quo nos angeli custodire solent. Christus autē Iesus, nullo unquam obnoxius fuit peccato, ideo impingere in hunc lapidem non potuit. Secundo veteratorie diabolus subtrahit verba sequentia, *super aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem*, hæc enim illi multum nocere poterant. Tertio peruersè quæ de spiritali auxilio (quod dæmonem nō latuit) dicta sunt, corporali applicat. Deniq; quia etiā de corporali male concludit, Deus Angelis suis mandauit de te, ergo mitte te deorsum. (O quam solerter & frequenter ministri hæreticorum in istis, & alijs illum imitantur.) Ideirco eximie,

3. *Peruertit sensum.*

4. *Sophistatur.*

AIT ILLI IESVS, respondens ad obiecta, & clauum clauo pellens ac dicens.

R. PRSVM, quod alij ad præcedentia, alij ad sequentia (vt Biblia Christiana) referunt, vt sit sensus, vel respondit illi Christus Dominus, iterum; vel iterum,

SCRIPTVM EST, id est, quasi è contrario, alia scriptura, inquit,

Christi vero eximie concludit. Deut. 6. 16.

NON TENTABIS DOMINVM DEVM TVVM. Ac si diceret Christus, Tentarem autem Deum, si absq; vlla necessitate, exponerem me periculo. Omnis enim, qui, cum humana ei suppetunt media, diuina quærit miracula tentat Dominū; multo magis quando id

do id sine necessitate facit; omnium vero maxime quando in super malo id sine operatur. Et vero hæc omnia hic concurrebant. Nam & erat alius descensus ex illo pinaculo, non volando per aëra; & nulla huius rei causa alia suppetebat, quam vana gloria, ut oculos intuentium perstringendo, ab illis de re nullius utilitatis laudaretur. Hæc ad literæ enodationem, iam alia videamus.

Et primum quidem quod ad ordinem, quo tentationes istæ peractæ sunt, attinet, puto cum plerisque doctorum nostrum Matthæum seriem narrationis servasse. Lucam autem qui hanc secundam postremo loco ponit, eam neglexisse, quod fit haud raro. Quærimus deinde quam ratione, hac tentatione expiscari voluerit diabolus Christum esse Deum. Id enim illum attentasse diximus antea. Nec vero difficile est id indagare; Prima etenim illa dæmonis verba **SI FILIUS DEI ES**, tam in hac, quam in priori tentatione prolata, rem totam produnt. Si enim Christus in confirmationem eius quod voluit Sathan, aliquod horum miraculorum fecisset, certo cognovisset illum esse Deum. Sperabat enim forte Lucifer Christum angelis demandatum, ut se ex illo pinaculo deponerent in terram, unde duplici via quod volebat habuisset, tum ea quam iam explicuimus,

Ordo tentationum.

*SECUN-
DVM experientia
Sathane
ex imperio.*

tum ex imperio Angelorum. Imperare enim Angelis Dei solius proprium est.

Doctrina morale.
1. contra
tra super-
biam.

2. Contra
tentantes
Deum.

Quales
sunt pro-
digi.
spe caren-
tes.

Deo iniurij.

Ab exem-
plo quod
NOTA.

Nos vero quid inde discemus? Pauca è multis. Primum notabimus deuicta carnis illecebra, cauendam nobis esse superbiam; hæc enim sicut aliarum virtutum, ita sobrietatis, & continentia comites est, boni haud bonus. Verum hac de re in postrema conuentione agendum erit: nunc huic loco propria quædam tractemus, Inprimis vero quæ ad tentandum Deum, quod hic Christus Dominus prohibet, pertinent. Est enim ut arbitror non nemo, qui dum virtutem se hæc in parte exercere putat, vitio dat manus. Exemplo sint profusi seu prodigi, qui omnia sua turpiter deglutiunt, eos, si tu forte admoneas, ut vitæ postmodum transigenda rationem habeant suæ, confestim ab ijs audies, se spem in Deo collocasse, certosque esse sibi nihil defuturum vnquam. Ceterum non est hæc virtus pulchræ spei, in qua sibi isti applaudunt, sed vitium foedæ tentationis Dei, in quod Sathan hos impellit miseros. Quid enim expectas & expetis à Deo, quod iam habes datum tibi ab eo? quodque loco gratitudinis in contemptum ipsius dissipas & disperdis pessime? Dic quæso si aspiceres mendicum panes, & alia obsonia canibus proijcientem, cum ea spe, te illius preces exauditorum; atque his quæ habuit & excellentiora,

lentiora, & copiosiora daturum munera, dare? non equidē id mihi persuadco, imo increpares & impostorem in clamares, vixque ne manus illi injiceres tibi temperares: idem igitur tu quoque à Deo tuo expecta. Abundantiam non panis tantum & obsonij, sed & pecuniæ, & aliarum rerum pretiosarum dedit tibi Deus, tu vero lenonibus, meretricibus, aleatoribus, ebriosis, parasitis, epulonibus, hisque similibus, qui cane putrido foetidiores sunt Deo, omnia donas & dicis fidere te Deo, plura te ab eo accepturū munera. Qua fronte, qua impudentia? quasi miracula à Deo exigis, cum media honeste viuendi iam in manibus habens ea disperdas ac dissipas vniuersa? Præsumptio hæc est & Dei tentatio, non spes & fiducia. Spes enim vera hoc in negotio fundatur in illo adagio ORA ET LABORA, quocum tu neutrum præstas. Oratio enim tua vel nulla, vel execrabilis, quia non pauperibus, amicis, sed inimicis Dei, Deo dona distribuis: labor vero qui vere labor dici potest, adeo est nullus, ut quæ magno longoque sunt parata labore, tu otiosus paruo deglatis perdasque tempore.

Sunt & alia tentandi Deum genera penè innumera. Dixi de illis qui legunt libros hæreticos absque licentia, qui grauissime equidem tentant Deum, ideoque plerique eorum

*Spes vera
orat & labo-
ratur.*

*Quales alij
multi.
Vt celibes,
ambitiosi,
&c.*

in hæreses præcipitantur. Dico iam de ijs, qui siue iam sacerdotes sint, siue alio modo celibes, suadente diabolo, mittunt se deorsum, conuersantes & dulces sermones miscentes cum sceminis qui tentant Deum dum putant nihil id eis nociturum quod innumeris causa ruine fuit. Tentant & illi Deum qui contrario modo, non mittentes se deorsum, sed ascendentes sursum, (est enim Sathan mille artifex) dignitates cum seculares, tum vero Ecclesiasticas, appetunt, procurant, multiplicant, quibus tamen pares esse nec possunt, nec curant. Tentant denique Deum omnes qui se periculo exponunt peccandi, absq; vlla necessitate, quorum in singulis statibus infinitus est numerus, maximè in illis qui cæteris sunt periculosiores, vt sunt cauponum, causidicorum, mercatorum & omnium, qui pecunijs lucra consecantur, sed quis vniuersa enumerabit?

Quales omnes periculo se exponentes.

Remedia tria.

1. Verbum Dei. Quomodo cont. heret. producendum.

Ad remedia venio, quorum nulla excellentiora quam ea quæ dedit Christus. Duobus enim in priori victoria positus, nempe verbo & exemplo, addidit tertium præceptum, miro artificio verbo apposite allato retundit verbum præpostere à Sathana productum, vt nos idem facere doceat. Et nota non sine grandi mysterio in hac sola tentatione quæ *superbia vitæ* à Ioanne nuncupatur, dæmonem scripturam allegasse, vt noris in hæ-

in hæresi, quæ ex hac ipsa lacuna cum primis procedit peruertendi sacras literas maximū *NOTA.* vsum esse, discaque simul qua arte sint retundendi ab iis quibus id competit. Modus iste Christi domini, nempe scripturam contra scripturā adferre, est sane excellentissimus. Euenit enim vt videns hæreticus scripturam contra se allatam, aut omnino obtutescat (vt hic fecit Sathan) aut scripturæ illius quam perperam citauerat solutionem ipse in mediū proferat, quod ipsimet haud semel experti sumus, Itaque verbo Dei imprimis obtundendæ sunt tentationes ex superbia emanantes.

Exemplum sequitur Christi, qui sicut in *2. Exemplū Christi.* priori ita in hac, imo in omnibus impugnationibus, nunquam facit quod vult Sathan, atque idem vt diximus nobis est faciendum.

In hoc enim consistit victoria nostræ tota. Postremo addit hic Saluator præceptum dicens *3. Præceptio eiusdem.*

NON TENTABIS DOMINVM DEVM TVVM, cuius nos memores in iis quas attulimus, & in innumeris aliis tentationibus, obediemus potius Christo prohibenti, quā *Praxis in Apostolis.* Sathanæ suggerenti. Proinde in omnibus necessitatibus nostris, quantum possumus & valemus media humana adhibebimus,

miracula vel extraordinaria auxilia non expectando. Ita fecit Paulus quando ne comprehenderetur Damasci à præposito Aretæ *Act. 9. 25. 2. Cor. 11. 32.* regis,

*Act. 16. &
22. cap.*

Act. 12. 17.

*Tertium te-
stationum
caput con-
cupiscentia
oculorum.*

regis, in sporta per murum demitti se passus est, quo etiam nomine in quadam epistola sua gloriatur. Ita idem ut effugeret flagella & carceres, ciuem Romanum se esse proclamauit, idque valde vrsit. Ita Petrus eductus è carcere miraculose, *abijt in alium locum* vtens humanis medijs & abscondens se, ne inueniretur ab Herode non expectans aliud miraculum, cum suppetent remedia humana: id ipsum nobis est semper faciendum, cum in corporis, tum vero in anime periculis. Sed ad Euangelium redeamus. Itaq; videns diabolus neq; Christu ex illo pinaculo descēdere velle, neq; Angelos ad eum deponendum aduentare, ipse.

ITERVM secundo, volente seu permit-
tente Iesu

ASSUMPSIT EVM, & tulit per aera
sicut prius.

DIABOLVS idē Lucifer seu Beelzebub.
IN MONTEM EXCELSVM VALDE.
Quidam putant montem istum fuisse trans Iordanem, illum ipsum vnde Moysi Deus ostenderat terram promissionis. Cōmunius tamen & probabilius sentiunt doctores eum fuisse prope locum vbi ieiunauerat Christus, asseruntq; qui eo sunt peregrinati montem hunc inde vocatum fuisse montem diaboli. Quicquid sit hoc est certissimum cum multis miliarib. fuisse distitū
ab

ab Ierosolyma, quo tamen breuissimo temporis spatio Sathan detulit Christum.

ET collocato ac cōstituto in illo excelso monte.

OSTENDIT ei, non Iudæam tantum, ut olim Deus Moyfi (licet aliter) sed

OMNIA REGNA MVNDI. Quam *Quo Sa-
than ostendit
Christo
regna.
Luc. 4. 5.*

id fuerit factum ratione, differunt & dissident doctores, præsertim recentiores, maxime propter Lucam, qui dicit id in momento temporis factum: proinde putant quidē dæmonem formasse ex aere quasi tabulā Cosmographicam, figurā ac effigiem totius terræ cōplectentem, hacq; ratione simul ostendisse Christo domino omnia. Quamuis vero nec certi hic esse possit quidquā nec multū referat id ignorare, probatur tamē magis priscorū opinio, qui asserebāt Sathanā digito extenso, monstrasse Christo iuxta diuersas orbis partes Regna & Monarchias diuersas, & non solum regna ipsa, sed.

ET GLORIAM EORVM dicendo, hic *Et gloriam
eorum.* quidem esse regna Persarū, & Chaldæorum opulētissima, ibi vero Ægypti amcētissima, illic autem Græcorum sapientissima, isthic Romanorum potentissima, & sic deinceps regna vniuersa, & quicquid in singulis esset excellentissimū Christo declarabat. Id inquam videtur mihi probabilius: tū ob antiquitatem tum quod tabulas illas potuisset

1. Cor. 15.

52.

*Momentū
quomodo
sumitur in
scriptura.*

set etiam illi in planitie formare, quorum ergo illum in montem excelsum duxisset? tum denique quia momentum illud temporis apud Lucam non vrget. Certum enim est tam stricte, vt illud Apostolus pro *ictu oculi* accipit, hic sumi non posse, cum etiam tabulæ illæ in ictu oculi à dæmone formari & ostendi non potuissent: intelligendum igitur est momentum pro breui tempore, vt alias non raro in scriptura capitur. Ita enim narratur Sodoma *subuersa in momento*, item illi qui accusarunt Danielem à leonibus *deuorati in momento* coram rege: quæ tamen momenta plusquam hoc in Euangelio durasse, dubitari non potest. Itaque breuissimo tempore dicto modo, omnia ostendit Christo Sathan.

Thren. 4. 6.

Dan. 1. 7.

41.

Sathan redit ad ingenium.

Ioa. 8. 44.

ET DIXIT EI. Vltimam & potentissimam depromens tentationem. Porro mirū est valde eum qui *mendax est & pater eius*, scilicet mendacii, teste Christo, tam diu à mendacio abstinuisset. Idcirco iam ad ingenium redit suum, & inquit.

1. Mentendo.

Luc. 4. 6.

Mat. 23. 18.

2. *Gloriam filii Dei appetendo.*

HÆC OMNIA TIBI DABO. addit vero Lucas eum adiunxisse, *quia mihi tradita sunt, & cui volo, do illa*. Quam arroganter, quam mendaciter, quam vafre, antiquam suam renouat superbiam, fingitque & gloriatur se esse illum qui olim fieri appetebat, verbum patris, filium Dei, cui data est omnis

nis

his potestas in caelo & in terra. O mendax qui omnia tua esse asseueras, cum ne acinum quidem vnum sine voluntate Dei cuiquam donare possis. Si tua sunt omnia cur potestatem petis à Deo actandi pecora Iob? cur à Christo ingrediendi porcos Gerasenorum? Conceditur tamen nõnunquam dæmoni facultas, illis quos præstigijs dementauit suis, aliqua in pœnam propter duritiam cordis eorum, dandi & distribuendi. Iis inquam qui se ei deuouere solent, vt veneficis, strygibus, hisque similibus execrandis hominibus, quibus melius esset, si nati non fuissent, quam relicto Deo creatore & redemptore suo, spem in inimico ipsius & suo collocasse, sicque ad finem vitæ perseuerasse. O ferro & igne extirpandum genus hominum, ne alijs vt facit noceat, cū in facultatibus & corpore, tum in anima & salute æterna. Et vero haud gratis id quod modicum potest, tribuit talibus Sathan persoluunt enim illi infelices. Ii homines abundanter & superabundanter nimis, quando animam suam donant ei, quæ teste Christo pretiosior est vniuerso mundo. Id ipsum audis in verbis quæ sequuntur, quamuis enim mendaciter, non tamen gratis hæc omnia promittit Christo, adiungit enim conditionem, subdens.

SI CADENS ADORAVERIS ME. Perinde
ac si

Iob. 1. 11.

*Mat. 8. 31.
3. Sceleratos
homines de-
mentando.*

*4. Caro sua
vendendo.*

Mat. 16. 36

5. A Christo blasphemiam adorationem exigendo.

6. Idem facit in omnibus.
Gal. 4. 20.

TERTIUM
Vnde Sathan. na experimentum an Christus sit Deus e peccato.

ac si dicat, si animam tuam tradideris mihi: tunc tibi hæc donabo, alias non. Exigit enim adorationem patriæ & ad idololatriam impellit per summam blasphemiam. Porro idololatriam committit suo modo quiuis mortifere peccans. Ideo enim Apostolus auaritiam vocat Idolorum seruitutem, seu adorationem, vt tu idem de luxuria, ebrietate, homicidiis, periuriis, multo vero magis de hæresibus, blasphemis & ceteris sceleribus intelligas & concludas. Ceterum cur in hac tentatione non addit diabolus verba illa SI FILIUS DEI ES, quæ in aliis adiunxerat? Ratio in promptu est, necessaria n. pro scopo ipsius non erant. Priora enim quæ Sathan Christo suggererat, nisi ad id confirmandum facta fuissent, non euidenter demonstrassent, Christum esse filium Dei, cū tam ad transformationem naturarum, quã ad deportationem hominū per aerea Deus opera creaturæ suæ vti possit: Ideo etiam si ex lapide panem fecisset, vel per aerea volasset, non constaret certo illum esse Deum, donec eo sine id egisset. at vero si (quod erat impossibile) Christus adorasset demonem constitisset illi clarissime, quod scire volebat, eum non esse Deum, cum peccatum in Deum cadere non possit, multominus tam enorme quale est idololatriæ, quam suasisit Sathan.

Ten-

Tentat autem Diabolus Christum Dominum postremo loco *concupiscentia oculorum*. Nam etiamsi hæc tentatio per se considerata & minor, & stolidior sit ceteris: sic tamen preparata omnium solet esse terribilissima. Debilior est aliis, quæ circa minima bona versatur, quæ ideo externa vocantur, quia nec corpus nec anima ea per se appetit. Stulta quoque est quia facile agnoscitur. At vero tali aspersa condimento, quale est dominandi & regnandi facultas, quam hic Sathan promittit fortissima est. Habet enim coniunctam & *concupiscentiam carnis*, cum talibus, quidquid hac in parte libeat factu sit facillimum & *superbiam vitæ* quæ honores ac dignitates vltro sequitur, nisi sis valde cautus. Itaque tentatio hæc ita ornata agit potenter: sed potenter quoque imo potentissime à Christo Domino reiiicitur. Etenim.

Concupiscentia oculorum mixta gravissima.
NOTA.

TUNC, audiens videlicet tantam impudentiam.

Quomodo à Christo reiiicitur.

DICIT EI IESVS, cum quadam indignatione & stomacho.

VADE SATHANA. abi, apage te hinc ò aduersarie (id enim verbum Sathan designat) neque loquaris mihi quicquam amplius, neque sis vltorius molestus.

SERI-

*Quando sit
presidium
in scriptura*

SCRIPTVM EST ENIM. Ad solitum & solidū
recurrat remedium, ad scripturam inquam,
vt quid nobis hac in parte sit faciendum di-
ligenter inculcet. Propter obliuionem enim
verbi Dei, omnes pene victorias reportat
Sathan ex nobis. Exemplo sit Apostolorum
princeps de quo Lucas. *Et conuersus Domi-
nus respexit Petrum. Et recordatus est Petrus
verbi domini cuius* (vt etiam alias notaui-
mus) si antea recordatus fuisset, tam turpis
tentatio illum non oppressisset. Obliuio i-
gitur *verbi domini*, & eorum quæ nos illud
docet causa est maxima casus nostri. Quare
ad imitandum non Petrum obliuiosum, sed
& Petri, & nostrum dominum Iesum in re-
tinendis & in memoriam nobis reducendis
contra omnes tentationes sacræ scripturæ
locis, solertes simus dilectissimi. Id enim si
fecerimus, spes in nobis exurget eximia,
tum celebris ex hoste referendæ victoriæ
tam salutis nostræ. Sed iam audiamus,
quam scripturam Christus contra Satha-
nam producat.

Deut. 6. 13.

DOMINVM DEVM TVVM ADORABIS in-
quit, testimonio petito ex eodem quo an-
tea Moyti loco, sed aliquantulum immuta-
to, sensus tamen idem omnino est. con-
cludit.

*Adoratio
& seruitiū
duplex.*

ET ILLI SOLI SERUIES. Tam adorationē
quam seruitutem latræ intelligit. Alias e-
nim

nim & adorare homines, & seruire illis certo adorationis & seruitii genere licet, fuitque sanctis vfitatum. Ita Abraham adorauit populum terræ, filios videlicet *Heb*, etiamsi essent idololatræ: ita nepos ipsius Iacob adorauit pronus in terram septies Esau fratrem suum à Deo reprobatum: ita idem Iacob Laban focero suo licet idololatræ seruiuit viginti annis, vt ipse testatur: ita & alii viri sanctissimi, impiissimis sæpe sese submiserunt, sed vsque ad cultum latriæ nunquam quem tamen hic Sathanas à Christo exigit, cum ne minimo quidem honore dignus esset, propterea à Christo grauiter reprehensus & repulsus, licet inuitus, recedit tamen. Nam sequitur in Euangelio hodierno.

Gen. 23. 7.
Gen. 33. 3.

Gen. 31. 41.

TUNC RELIQUIT EVM DIABOLI VS, non tamen in perpetuum. Nam Lucas inquit. *Et consummata omni tentatione diabolus recessit ab illo vsque ad tempus, vt noris & ipsum Christum alias ab eo tentatum fuisse, & nos post victoriã semel & iterum, imo millies reportatam securos esse non debere. Ait autem Lucas omnem tentationem consummatã fuisse, quia ad hæc tria capita, omnes aliæ quæ innumeræ sunt reducuntur, vt & Greg. & alij sancti notant, & nos aliqua ex parte ostendimus, pauca alia in sequenti concione dicturi, itidemque*

Sathan. ad tempus recessit.

Luc. 4. 13.

Greg. hom. 16. in Eua. ang.

H
ultima

ultima quæ ministerium nobis Angelorum
explicant verba discussari.

DE DVEL
LO quadã.

Iam vero quandoquidem fauente Chri-
sto Iesu expositionem Euangelii pro nostro
modulo perfecimus, ad calcem concionis
tum de duello isto admirabili, tum quonam
modo hinc in spem erigi possimus, paucis
quædam adnectamus. Et duellam quidem,
quomodo transactum fuerit vidistis, perso-
nas confligentes agnouistis, supremũ vide-
licet bonum, & supremum nequam, arma
quoq; hinc & inde vibrata animaduertistis,
& locum conflictus conspexistis, qua in de-
serto, qua in ciuitate, qua in monte, & alia
adiuncta vt reor intellexistis, pene tamẽ nõ
plene: plenam enim (dummodo illa haberi
possit) harum rerum meditationem piis ve-
stris relinquo contemplationibus, ego vero
pauca de causis pugnæ huius subnecto. Su-

Cur susce-
ptum? Tum
Christi.
Heb. 4. 15.

sceptum est autem duellum istud, parum
Christi causa, vt impleretur quod de illo di-
xit Apostolus, *tentatum autem per omnia pro
similitudine absque peccato.* Ad similitudi-
nem enim nostri, id est sicut & nos tentatus
fuit, eo excepto, quod nos aliquando suc-
cumbimus & peccamus, id vero Christo
factu impossibile fuit, ideo dicit *absque
peccato*: partim ipsius Sathanæ ergo, vt
vinceretur à fortiori, & spolia eius dis-
tribuerentur, quod in Christi resurrectione
ne fic-

Tum Sa-
thana.

ne fieri ceptum est, partim vero & maxime
 propter nos nempe ut incitaremur ad Chris-
 tum sequendum ut animaremur ad ho-
 stem debilitatum persequendum, ut instrue-
 remur quomodo armis concessis esset no-
 bis utendum. Arma vero generalia quidem
 sunt, verbū Dei, quo tanquā clypeo solidissi-
 mo muniti, omnes igniti serpentis ignitas
 excipiemus sagittas, & resiliet à nobis. Hoc
 est. n. quod nos docet Iacobus dicens, *resisti-
 te diabolo & fugiet à vobis.* At ego inquis
 simplex sum scripturā non novi. Quæro no-
 sine decalogū seu decē præcepta, septemq;
 peccata cap talia? Si ignoras, cur Catechis-
 mū non discis? tu vero ēt refugis: si scis idi-
 psum sufficit, præsertim si addideris quæ a-
 liquando pro concione audiuisti. Exempla
 adferre non est huius temporis tu ea & à te
 ipso, & ab aliis facile habebis.

Ad singularia venio, quæ tango potius
 quā tracto. Supremus hostis noster est dia-
 bolus: instrumenta vero eius sunt illa tria
 quæ Ioannes commemorat, & Euangelium
 & ipsa experientia demonstrat, *concupiscen-
 tia* inquam *carnis concupiscentia oculorum*
 & *superbia vite.* Carnem franges cum a-
 liis: tum ieiunio ut fecit Christus licet
 non indigeret: tu qui indiges, si non facies,
 quam excusationem habebis? Eam inquis
 quia ego non possum ieiunare, sicut ieiun-
 auit

*Tum nostræ
 causa.*

*Quomodo
 Christus in-
 mitandus.*

In genere,

Iac. 4. 7.

In specie.

*i. Carnem
 ieiunio do-
 mando.*

1. Ioa. 2. 16.

*Excusatio-
nes refutan-
tur
NOTA.*

navit Christus Dominus. Ego vero tibi plus dico, te neque debere sic ieiunare (excipio quos ipse Christus excipit, qui paucissimi toto Evangelii, imo totius mundi ævo) esset n. hoc tentare Deum, idcirco extrema sunt fugienda, ne deludamur à Sathana, præstandum autem quod Ecclesia amanter præscribit. Sed neq; id quidem possum inquis, magnam n. sentio famem, & debilitor, & dormire non possum, cibiq; isti quadragesimales cõplexioni meæ non seruiunt. O quam frequentes eiusmodi querelæ. O quam plerumq; falsæ & deceptorix. Vis videre? Cogita si deesset tibi cibus famis tempore, si in obsidione esses, si in captivitate apud Tartaros, quod haud rarum in hisce partib. si in triremibus, quid faceres? quando vel mucido pane eoq; in mensura dato, vel carne equina, semicruda victitare deberes? Pati me inquit oporteret, vel etiam agrotarem, vel forte morerer. Forte etiam non, imo forte robustior fieres, prout cum quibusdam cõplexionis & educationis tenerrimæ factum intelleximus. Imo nunquid innumeras hac de re historias non habemus? quomodo principum, regum & monarcharum filii austerissimam postea vitam duxerunt. Quam igitur excusationem iis nos in illa die accusantibus dabimus? Solus ille admirabilis Iosaphat, de quo apud Damasc. legimus, tanti Mo-

*Damascen.
in historia.*

ti Mo-

ti Monarchæ, tam delicate, à patre idololatra educatus filius, vt nihil supra postmodum eremiticam austeritatem ducens vitam, omnes istos qui complexionē inculant grauius arguet, vel etiam condemnabit. O quantopere pater mendacii Sathan, per mendacem carnem nostram sæpe nobis imponit? tam in quantitate quam in qualitate, ac aliis ciborum circumstantiis? Paucis humanam naturam esse contentam dicebant antiqui & res ipsa loquitur. Apud nos quoque in prouerbio vertitur, plura desiderare oculos quam ventrem, quod verum est, sed illud multo etiam verius ex ipsa scriptura depromptum, plures debilitari, imo emori cibi abundantia, quam ieiunio. Vide ergo nedum carni condescendis, carnem ipsam perdas, & dum complexionem incusas, complexionem soluas. O quam pulchre & veraciter mater nostra ipsi Deo loquitur [hoc sollempne ieiunium, animis corporibusque curandis salubriter institutum esse] Huic igitur fidem potius adhibeamus, quàm deceptæ, & deceptrici carni nostræ. Quod si in illis necessitatibus & casibus talia pateremur inuiti, absque vilo præmio, quæ nostræ est quæso dementia nolle libere, & libenter eadem sufferre, magna & certum spe mercedis? Quod si famem, debilitatem, insomnia, & alia huiusmodi sentis,

H 3

quid

*de Barlaam.
& Iose.**Ieiunii fructus.*

quid noui, quid mirum? cum idcirco ieiū-
nium sit institutum vt affligamur, vt debi-
litemur, vt somno minus indulgeamus (pro-
ut nos eadem Ecclesia in hymno quodam
monet) vt carne patiente spiritus non pa-
tatur? At remedium in promptu est, idque
efficacissimum, nempe intueri mentis ocu-
lis faciem Salvatoris nostri Iesu, quæ post
tot dierum inedia[m] famemque quam vltro
suscepit grauissimam, ita impalluerat, vt in-
de Sathan animaduernerit illū esurire, quid
ni igitur nos modicum quid molestiæ ipsius
& nostri sustineamus causa, qui tanta nostri
pertulit gratia? Faciamus igitur obsecro
& faciamus alacriter. Alacritas enim cum
vili & paruo cibo, & nutrit melius quam ex-
quisitissima fercula, & spem in nobis cer-
tam erigit, auxilium nobis adfuturum
ex alio, vt tristitia lato peragamus a-
nimo.

*Remedium
Christi pal-
lor.*

Exhortatio.

*Concupi-
sceniam o-
culorum re-
pellendo.
Christi &*

Percorro reliqua. Concupiscentia ocu-
lorum, siue illam amici, cognati, socii inge-
rant, siue malo ex appetitu, siue aliunde è
mundo obueniat, profliganda est vocula il-
la admirabili Christi domini VADE. Apage
te hinc (dicas ei) tace, obmutescce, non obe-
dio, non procuro, imo refugio vanitates, vel
potius calamitates istas, quo enim quis tali-
bus plus abundat, eo maioribus curis illum
angi, ideoq; miserior è esse oculis video, ma-
nibus

nibus palpo meis. Quare monentem Apostolum, *habentes alimenta & quibus regamur his contenti simus, & audio, & obedio, & dictū sapientissimum satis demirari nequeo.* Vere n. qui his contenti non sunt, nunquam contenti sunt, cū quo plura habeant, eo in dies, imo horas singulas, plura & potiora appetāt. Hoc contra concupiscentiam oculorum est remedium excellentissimum. Adde & aliud eisdem ex hac ipsa Evangelica historia, recordaberisq; ea quæ mundus appetit uniuersa, tam euanida fore, quam euanere illa quæ Sathan Christo in aere ostendit, siue id digito, siue per figuram aliquam fecit. O quam res est futilis tam rebus nihili affici? Quid vero refert etiamsi paulo tardius id fiat, si tu inde nihil præter pœnas æternas referas?

Superbia denique vitæ, & eodem modo ac verbo VADE explodenda, & humilitate ac patientia profliganda omnino erit. Quarum virtutum vt alias semper, ita hic quoque præstantissimum in Christo Iesu exemplum habemus. Quis enim non obstupescat filium Dei adeo se hosti suo submisisse, vt portari se ab eo per aerea permiserit? adeo patientem fuisse, vt quem pro tot blasphemis sibi irrogatis in momento ad nihilum redigere potuisset, illum ne increparet quidē, nec acerbius

H 4

quid

1. Tim. 6, 8.
Apostola
dictū.

Facto Evangelico.

Ratione.

3. Superbiā
frangendo
humilitate
& patientia.

quid diceret preter verba illa VADE SATHANA, quæ postmodum etiam Petro dilecto sibi discipulo dixit? Qui erunt superbiæ vitæ tam excelsi muri, qui hisce duobus arietibus non confringantur ac penitus comminuantur? Nulli equidem si humilitatis & patientiæ Christi Domini diligentes fuerimus imitatores. Faxit Deus.

Summa ditorum & spei erigenda media.
1. Fides eius que regula.

2. Duelli meditatio.
3. Mundana spes profligatio.
4. Ieiunium.

5. Fiducia non tentatio Dei.

Postremo de spe in nobis erigenda augendaque dicendum est nobis, nec quidquam aliud, quam dicta in cumulum redigendo. Si n. ea quæ diximus obseruauerimus, spe pulcherrima minime carebimus. Cuius quidem virtutis cum fides sit fundamentum, hæc à nobis possidebitur, si scripturam sacram nõ proprio è sensu, vt hic diabolus, & omnes hæretici, sed ex sensu Christi, quem consensus Ecclesiæ nobis suggerit interpretati fuerimus; addemus porro nocturnam ac diurnam duelli: tum Christi, tum nostri meditationem, & exercitationem: addemus spei mundanæ quæ in mendaciõ posita est; & cuius mundus plenus est, seriam profligationem: addemus ieiuniorum ab Ecclesia institutorum, etiam cum aliqua carnis molestia sedulam obseruationem: depressa n. ad ima carne per inedia, spiritus per spem ad suprema erigetur: addemus & ordinatam fiduciam in auxilio diuino ac angelorum eius, Deum non tentando, sed illi collaborando,

rando, & medijs humanis quamdiu possumus utendo, ut Petrus & Paulus Apostoli, alijque fecerunt sancti: addemus & vigilantiam, qua malam securitatem profligabimus, scientes Sathanam, etiam si victus fuerit iterum centies milliesque reuersurum: ex quo quanto frequentius triumphabimus, tanto vires eius magis magisque debilitabimus ipsique contra eum fortiores euademus: addemus denique eam de qua in prima concione disseruimus, sanctam huius patrie consuetudinem, poenitentiam agendi & confitendi in ipso quadragesimae ingressu, ne inutilia & vana sint ieiunia nostra. Melius igitur est inquis non ieiunare, si inutiliter ieiunare debeo. Absit ut id melius dicatur, quod ne bonum quidem est, imo est duplex peccatum, ad ieiunium enim obligaris, quod si non obseruas peccas, & priori peccato de quo poenitere non vis hoc aliud adiungis. Melius itaque imo optimum erit, si id quod dictum est diligenter obseruaueritis. Hac enim ratione spes vera viuaque tanquam *Lucifer oriatur in cordibus vestris*, qua Luciferum illum infernalem, cum satellitibus ipsius profligabitis praestante Domino nostro Iesu Christo, qui cum Patre in unitate Spiritus sancti uiuit & regnat Deus per aeterna secula, Amen.

6. *Vigilantia.*

NOTA.

7. *Confessio ex more.*

Obiectio retunditur.

2. *Pet. 1. 19.*

* *

*
H 5

CON-